

PIRMA DALIS

NEPAGARBA

1 skyrius

Aš — Sebastianas Radas, ir nors esu gerai žinomas gatvės advokatas, mano pavardės nepamatysite reklaminiuose skyduose, autobusų stotelių skelbimuose ar jums rėkiančios iš geltonųjų puslapių. Nemoku pinigų, kad pakliūčiau į televiziją, nors dažnai ten pasirodau. Mano pavardės nėra jokiose telefonų knygose. Aš neturiu įprastos kontoros. Nešiojuosi ginklą, nes mano pavardė ir veidas traukia tokių žmonių dėmesį, kurie irgi nešiojasi ginklus ir yra nusiteikę juos panaudoti. Gyvenu vienas, miegu dažniausiai vienas ir neturiu kantrybės bei supratingumo draugystei palaikyti. Teisė — mano gyvenimas, visada pati svarbiausia, o kai kada ir teikianti daug pasitenkinimo. Nepavadinčiau jos „pavydžia meiluze“, kaip kažkoks užmirštas asmuo kadaise taip padarė. Veikiau ji panaši į valdingą žmoną, nuolat tikrinančią tavo čekių knygutę. Ir nėra kaip nuo jos išsivaduoti.

Šiomis naktimis man tenka miegoti pigių motelių numeriuose ir juos keisti kiekvieną savaitę. Anaipol nesistengiu taupyti pinigų, tik mėginu išlikti gyvas. Yra daugybė žmonių, trokštančių mane nudėti dabar pat, ir keletas iš jų tai pareiškė garsiai. Teisės fakultete tavęs nemoko, kad kada nors galbūt ginsi žmogų, kaltinamą tokiu baisiu nusikaltimu, jog šiaip taikingiems piliečiams kils noras paimti į rankas ginklus ir pagrasinti nušauti kaltinamąjį, jo advokatą ir net teisėją.

Bet man yra grasinę ir anksčiau. Taip būna, kai esi sukčius advokatas — tai specialybės porūšis, į kurį įpuoliau maždaug prieš dešimtį metų. Kai baigiau Teisės fakultetą, darbo pasiūlymų buvo mažai. Nenorom ne visu etatu įsidarbinau gynėjų skyriuje, iš kurio valstija savo lėšomis samdo advokatus municipaliteto teisiame-

siems. Iš ten atsidūriau mažoje nepelningoje teisės firmoje, užsiimančioje tik gynyba baudžiamosiose bylose. Po kelerių metų ta firma bankrutavo, ir aš likau gatvėje su daugybe kitų, besigrumiančių sukrapštyti baksą.

Viena byla padėjo man tapti žinomam. Negaliu teigti, kad ji padėjo išgarsėti, nes, jei rimtai, argi gali išgarsėti milijoniniame mieste? Daugybė vietinių šunadvokačių įsivaizduoja esantys garsūs. Jie šypsosi iš reklaminių stendų, prašydami paskelbti tavo bankrotą, ir puikuojasi televizijos reklamose, atrodydami didžiai susirūpinę dėl tavo asmeninių žalų. Bet už savo pačių reklamą jie turi mokėti. Aš — ne.

Pigūs moteliai kas savaitę vis keičiasi. Esu įstrigęs vidury teismo proceso nykiame užkampio raudonsprandžių miestuke, kuris vadinasi Mailas, dvi valandos kelio automobiliu nuo mano namų Mieste. Ginu silpnapročių aštuoniolikmetį pusmokslių, kuris kaltinamas nužudęs dvi mažas mergaites ir įvykdęs vieną iš pačių šlykščiausių nusikaltimų, kokius išvis esu matęs, o aš jų mačiau daug. Mano klientai beveik visada būna kalti, tad aš tuščiai negaištu daug laiko, gražydamas rankas, ar jie gaus tai, ką nusipelno. Tačiau šioje byloje Gardis yra nekaltas, nors tai ir neturi reikšmės. Tikrai ne. Šiandien Mailo miestui svarbiausia Gardį nuteisti, jam paskelbti mirties nuosprendį ir bausmę įvykdyti kuo greičiau, idant miestas galėtų geriau pasijusti ir judėti toliau. O kur būtent judėti? Po šimts, kad aš žinočiau ar kad man tai rūpėtų. Ši vieta penkiasdešimt metų judėjo atgal, ir vienas sumautas verdiktas jos kurso nepakeis. Aš jau skaičiau ir girdėjau kalbant, kad Maile reikia „užverti bylą“, ir nesvarbu, ką tai reikštų. Turėtum būti idiotas, jei tikėtum, kad šis miestelis kaip nors išaugs, suklestės ir taps tolerantiškesnis, kai tik Gardžiui bus įvykdytas nuosprendis.

Mano darbas daugiasluoksnis ir sudėtingas, o tuo pat metu ir gana paprastas. Valstija man moka, kad suteikčiau pirmaklasę gynybą teisiamajam, kaltinamam sunkia žmogžudyste, už kurią gresia mirties bausmė, ir tai verčia mane kovoti, draskytis ir kelti skandalus teismo salėje, kur niekas nesiklauso. Faktiškai Gardį pripažino kaltu jau tą dieną, kai areštavo, ir dabar jo teismas — tik formalumas. Kvaili ir viskam pasiryžę farai ištraukė iš rankovės kaltinimus

ir sufabrikavo įrodymus. Prokuroras tai žino, bet jis neturi stuburo, be to, ateinančiais metais tikisi būti perrinktas. Teisėjas miega. Prisieksieji iš esmės malonūs, paprasti, bet naivūs žmonės, jie visada taip trokšta tikėti melais, išdidžių jų valdžios atstovų kurpiamais iš liudytojų pakylas.

Maile yra užtektinai pigių motelių, bet aš negaliu ilgiau juose apsistoti. Būčiau nulinčiuotas, užplaktas rimbais ar sudegintas ant laužo prie gėdos stulpo, o jeigu pasisektų — koks nors snaiperis pataikytų man į tarpuakį, ir akimirksniu viskas baigtųsi. Vykstant teismo procesui, valstijos policija teikia man apsaugą, bet aš aiškiai susidariau įspūdį, kad tie vyrukai tam yra visiškai abejingi. Jie apie mane galvoja kaip ir daugelis žmonių: esu suktas ilgaplaukis fanatikas, pakankamai nenormalus, kad kovočiau už vaikžudžių ir panašių į juos teises.

Dabartinis mano motelis — „Hampton Inn“, dvidešimt penkios minutės kelio automobiliu nuo Mailo. Nakvynė jame kainuoja šešiasdešimt dolerių, ir valstija apmokės sąskaitas. Gretimame kambaryje apsistojęs Partneris, dramblotas, stipriai ginkluotas vyrukas, jis dėvi tamsius kostiumus ir visur mane lydi. Partneris — mano vairuotojas, asmens sargybinis, patikėtinis, padėjėjas, kedis* ir vienintelis draugas. Pelniau jo ištikimybę, kai prisiekusieji pripažino jį nekaltu kovos su narkotikais pareigūno nužudymo byloje. Iš teismo salės mudu išėjome susikibę už parankių ir nuo tada likome neperskiriami. Bent du kartus jį bandė nužudyti farai ne tarnyboje. Vieną kartą jie ėmėsi manęs.

Mes tebesilaikome ant kojų. Arba galbūt turėčiau pasakyti: tebeišsisukame nuo kulų.

2 skyrius

Aštuntą ryto Partneris pabeldžia į mano duris. Metas važiuoti. Mudu pasisveikiname ir įsiropščiame į mano transporto priemo-

* Golfo lazdų nešiotojas (golfo terminologija). Čia ir toliau paaiškinimai vertėjo.

nę — didelį juodą krovinį „Ford“ mikroautobusą, pagal užsakymą pritaikytą mano reikmėms. Kadangi jis man atstoja ir kontorą, užpakalinės sėdynės pertvarkytos — išdėstytos aplink staliuką, sulankstomą į sieną. Yra ir sofa, ant kurios dažnai pernakuoju. Visi langai patamsinti ir nepramušami kulku. Taip pat įrengtas televizorius, stereofoninė sistema, internetas, šaldytuvas, baras, padėti du šautuvai ir drabužių pamaina. Aš kartu su Partneriu sėdžiu priekyje, ir, išvažiuodami iš aikštelės, abu išsivyniojame greitojo maisto užkandinės bandeles su dešra. Iki Mailo priekyje mūsų važiuoja niekaip nepaženklintas valstijos policijos automobilis. Kitas lydi iš paskos. Paskutinis grasinimas mirtimi prieš dvi dienas atėjo elektroniniu paštu.

Jeigu aš nekalbinu, Partneris tyli. Tai nėra taisyklė, bet man labai patinka. Jo nejaudina ilgos pauzės pokalbyje, manęs irgi. Po daugelio metų, kai kalbėdavome beveik apie nieką, mudu išmokome bendrauti palinksėdami galva, sumirksėdami akimis ar tylėdami. Pusiaukelėje iki Mailo atsiverčiu vieną aplanką ir pradėdu užsirašinėti pastabas.

Dviguba žmogžudystė buvo tokia kraupi, kad jos nenorėjo prisiliesti joks vietinis advokatas. Paskui suėmė Gardį ir, vos užmetus žvilgsnį, buvo aišku, kad jis kaltas. Ilgi, juodai it anglis dažyti plaukai, įspūdingas įsagų rinkinys kakle, žemiau tatuiruotės, priderinti plieniniai auskarai, blyškios akys ir savimi patenkinto šypsenėlė, bylojanti: „Gerai, aš tai padariau, na ir kas?“ Pačiame pirmame straipsnyje Mailo laikraštis jį apibūdino kaip „satanistų kulto narį, praėityje turėjusį teistumą už vaikų tvirkinimą“.

O kaip sąžiningas ir nešališkas faktų pateikimas? Jis niekada nebuvo satanistų kulto narys, o vaikų tvirkinimo reikalas nėra toks, koks atrodo. Bet nuo tada Gardis liko kaltas, o aš vis dar stebiuosi, kad mes šitaip ilgai ištvėrėme. Jau prieš kelis mėnesius jį norėjo pakabinti ant virvės.

Ką ir kalbėti, visi Mailo advokatai ir advokatės užsirakino duris ir išjungė telefonus. Miestuke nėra valstijos lėšomis apmokamo gynėjo sistemos — jis per mažas, — ir nepasiturinčiųjų bylas paskirsto teisėjas. Galioja nerašyta taisyklė, kad šių nepelningų bylų imasi

jaunesnieji miestuko advokatai, nes: 1) kas nors juk turi jų imtis; 2) būdami jaunesni šitaip elgdavosi senesnieji advokatai. Bet Gardžio nėra vienas nenorėjo ginti, ir, jei atvirai, aš tikrai negaliu jų smerkti. Tai jų miestelis ir jų gyvenimas, tad jei pečiais glaustysiesi su tokiau iškrypėliu žudiku kaip Gardis, ne juokais pakenksi savo karjerai.

Kaip visuomenė, mes tikime teisingu teismu žmogui, kaltinamam sunkiu nusikaltimu, bet kai kurie iš mūsų spurda, kai prireikia jam parūpinti kompetentingą advokatą, idant būtų garantuotas anksčiau minėtasis teisingas teismas. Tokie kaip aš advokatai gyvena kamuojami klausimo: „Betgi kaip tu atstovausi tokiam nenaudėliui?“

Greitomis metu frazė: „Kažkas juk turi“, ir taip išsisuku.

Ar mes iš tikrųjų norime teisingų teismų? Ne, anaipatol. Mes norime teisingumo — ir greito. O teisingumas yra toks, koks jis, mūsų nuomone, turėtų būti, remiantis atskirų bylų patirtimi.

Gerai, kad mes netikime teisingais teismais, nes velniškai tikra, kad tokių nėra neturime. Nekaltumo prezumpcija nūnai yra kaltės prezumpcija. Pareiga įrodyti kaltę — farsas, nes dažnai įrodymai būna meluojami. Kaltė be jokios pagrįstos abejonės reiškia: jeigu veikiausiai tai padarė jis, vadinasi, izoliuokime tokį žmogų.

Šiaip ar taip, advokatai išsislapstė, ir Gardis neturėjo jokio. Apie apgailėtiną mano reputaciją byloja tai, kad netrukus sulaukiau telefono skambučio. Šio valstijos pakraščio teisininkų sluoksniuose gerai žinoma, kad jeigu tau nesiseka nieko surasti, paskambink Sebastianui Radui. Jis gins bet kurį!

Kai Gardį areštavo, prie kalėjimo susirinkusi minia reikalavo teisingumo. O kai policija demonstratyviai jį vedė į furgoną, kad pavėžėtų į teismo rūmus, minia Gardį plūdo ir apmėtė pomidorais bei akmenimis. Tai išsamiai buvo nušviesta vietos laikraštyje ir net pateko į vakarines Miesto žinias (Maile nėra jokios televizijos stoties, priklausančios šalies tinklams, tik veikia žemos klasės kabelinė paslauga). Aš reikalavau pakeisti teismo proceso vietą, meldžiau teisėją perkelti bylos nagrinėjimą bent už šimto mylių, kad mes turėtume nors šiek tiek tokios vilties surasti prisiekusiųjų, kurie nesvaidytų į vaikų visokio šlamšto ar nekeiktų jo prie pietų stalo. Bet mums atsakė. Visi mano ikiteisminiai prašymai buvo atmesti.